

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

Yeniseri Sayı:40-41	Mayıs Haziran 1948	Sahibi : Abdullah Günel Yazı işlerini fiilen idare eden Kemal Kefeli	Basıldığı yer : İstikbal Basmevi	25 Kuruş
------------------------	--------------------------	--	-------------------------------------	-------------

İÇİNDEKİLER

Demagoji edebiyatı iflâs ediyor	Kemal KEPELİ
Güzel Türkçemiz	Mehmet ATAY
Spor marşı	Hasan Fehmi SÜERDEM
19 Mayıs	Aziz AKTULGA
Berber çalışma	Remzi C. KUMRAL
Vatan marşı	Hasan Fehmi SÜERDEM
Hayata ve ölüme dair (şiir)	Cemil TOYGAR
Ellerim dallarda kalacak (şiir)	Selim SARAÇ
Piyango ve şans	Bilâl AKINCI
Maniler	Halit BENLİ
Pazarlık	Subutay KARSAN
Trabzon Tarihi	Şakir ŞEVKET
Kopmuş yapraklar	Mehmet KALKANOĞLU
Şapka inkilâbı	Türk inkilâbımız ve Batı dünyası . (ULUS)
Halkevi haberleri	

Yeni seri sayı
40 41

Mayıs-Haziran
1948

Kuruş
25

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

Yeniseri Sayı:40-41	Mayıs Haziran 1948	Sahibi : Abdullah Günel Yazı işlerini fiilen idare eden Kemal Kefeli	Basıldığı yer : İstikbal Basımevi	25 Kuruş
------------------------	--------------------------	--	--------------------------------------	-------------

MUSAHABE :

Demagoji edebiyatı iflâs yolunda

Mevcut idare sistemleri içinde , demagoji'ya en müsaidi
DEMOKRASİ ' dir,

İdare edilenlerle edenlerin arasında büyük bir boşluk, hattâ uçurum yaratabilecek demagoklar, bilhassa demokrasinin yeni kurulduğu memlekette, kendilerini cahil halk tabakaları arasında birer Peygamber gibi tanıtmağa çalışır ve kısmen muvaffakta olabilirler. Fakat bir « Saman Alevi » gibi parlayan bu türedi Peygamberlik vatandaşların şuur potasında yavaş yavaş eriyerek hiçliğe inkilâp eder. Halk, iyi ile kötüyü, doğru ile yalanı tefrik etmek itiyadını kazanınca bu "zıp çıktıların" , zavallılıkları ayan bir hal alır.

25 yıllık Cumhuriyet devrini mütalea ederken, bu çeyrek asrın bir çok hususiyetlerini görürüz . . .

İlk on seneyi sosyal, kültürel ve ekonomik sahadaki devrimleri yapma ve yayma, ikinci on seneyi kökleştirme ve yerleştirme devri olarak kabul etmekte hata yoktur. İkinci on yıllık devre içine raslayan ikinci cihan harbini milletimiz ve inkulâbımız için bir talihsizlik telâkki edebiliriz.. Bununla beraber, Cumhuriyet devrinin malı olan devrimler, hamleler durmamış ve yeni yeni terakkiler kaydetmiştir..

Son sosyal inkulâbımız olan demokrasi devresinde, geçmiş günlerin zarurî kayıtlarını demagoji kahramanlarının istismara kalkışması, modası geçmiş bir züppelikten başka bir şey değildir.. Bu yol, siyaset pazarının geçer akçası olmaktan çoktan çıkmıştır.

Kim olursa, hangi partiden olursa olsun, idare edenlerle edilenler arasında mütekebil anlayışın husule getirdiği cepheyi hergün biraz daha şuurlaşır ve kuvvetlenir görmek istikbal için ümit verici bir müjdedir.
Demagoji edebiyatı iflâs yolundadır . . .

KEMAL KEFELİ

5037665
1948-1949, no-48

GÜZEL TÜRKÇEMİZ

III

Yazan : MEHMET ATAY

Dilimizin bu devirlerinden bize kadar gelebilen lisan yadigârlarında bulunan en birinci özellik: dildeki sadelik, ifadenin taşıdığı samimiyet ve manadaki derin saffetir. Meselâ XIII üncü asırda yetişen büyük mutasavvıf halk şairi Yunus Emre'nin şiirlerinde görülen bu hususiyettirki ona uzun yılların karanlıklarını şimşekleyen edebî bir kudret vermiştir. İşte bu yantık içli şairden bir örnek:

Taşın gene deli gönül
Sular gibi çağlarmısın
Aktın gene kanlı yaşım
Yollarımı bağlarmısın

**

Nidem elim ermez yare
Bulunmaz derdime çare
Oldum ilimde avare
Beni bunda eğlermisin

**

Yavı kıldım ben yoldaşı
Unulmaz bağrımın bağı
Gözlerimin kanlı yaşı
İrmak olup çağlarmısın

**

Bir toprak oldum yoluna
Sen ağuru gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın

**

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın

**

Esirdi Yunus'un canı
Yoldayım illerim kanı
Yunus düğte gördü seni
Sayrımısın sağlarmısın

Güzel dilimizin meydana getirdiği bu sanimi ve arı mahsuller Türklerin islâmiyeti kabulünden sonra, sosyal ve siyasal alanlarda olduğu gibi, zevk ve edebiyat hususunda da, islâm kültürü dilimize hâkim olmağa başlamış ve aradan geçen uzun yıllar arasında e katıksız dilimiz Arap ve Fars kelimelerinin istilâsı altında kaybolmağa başlamıştır. Ünlü Türk yazarları Acem şekil ve kaidelerini taklit ederek eserler meydana getirmeğe başladılar. Bundansönce Acem kelimeleri, Acem vezanı ve hattâ Acem ruh ve zevki edebiyatımızda hüküm sürmeğe başladı ve asırlarca devam edip gelen Arap ve Acemperestlik ile güzel Türk dili anlaşılması çok güç olan bir muamma haline geldi. Meselâ, mektepte okuyan bir talebe vazifesini yapmadığından dolayı öğretmeninden şöyle özür diliyor: «Kilk-i kırtasımı hanede nisyan ettiğimden naşi tahrir-i vazifeye kudret yap olamadım» Kâğıt ve kalemim

evde unuttuğumdan ötürü vazifemi yapamadım diye af dilemeğe çalışan bu öğrenci kullanmış olduğu bu koyu ifadeden dolayı belkide hocanın affına uğramıştır.

Bir öğrencinin konuştuğu dil böyle üstad tanılan, hüner ve marifet göstermek isteyen ve münaaatçi denilen yazarların lisanının ne olacağını tahmin etmek kolaydır. Meselâ, 17 inci asır nesir üstadlarından Nergisi'nin Nihalistan isimindeki eserinin baştarafından bir cümle okuyalım :

«Her zamanki, haneî hammamei mevzun teranei dilkeşâvâzı marifetperdaz sahai mehsayi sahaifi letayifnü mayî firuzefame balküşayi pervaz ve

muharrirî cenaheyi hakikatü mecaz ola...»

Arap ve Acem üstadlarına' taşı kartan bu şdab cümle daha bitmemiştir. Devm etmek istediğimiz takdirde cümle'nin nefesimizi kesercesine bir buçuk sayı devam ettiğini görürüz.

Hiç bir kelime ve tabirini anlamadığımız bu cümlede sayın üstad şunu söylemek istiyor: «Avazı gönül çekici, teranesi mevzun bir güvercine benzeyen marifetli klem ne zaman firuze renkli lâtifeler yösteren sayfaların düz alanında uçmak üzere kana açsa...»

Sonu var

Spor Marşı

Türk Sporcularına İthaf

Göğsümüzde Bayrağın ayyıldızı ışıldar,
Alnımızda zaferin ışıkları parıldar!
Gönlümüzde spor aşkı hiç solmayan bir bahar,
Bahadırlik vasfımız Atalardan yadigâr!..

Bize engel olamaz; yıldırımlar, boralar
Ruhumuzda yenilmez Atatürk'ün azmi var!..

At üstünde kıt'alar aşıp geçen, dolaşan,
Mücizeler yaratan, arslan gibi savaşan
Ataların kanıdır, içimizde kaynaşan
Her sahada zaferdir, ülkümüze yaraşan!..

Bize engel olamaz, yıldırımlar, boralar
Ruhumuzda yenilmez Atatürk'ün azmi var!..

Sarsılmaz bir güvenle istikbale koşarız,
Güçlükleri yenmekten zevk alırız, coşarız!
Dağ, taş, bayır demeyiz, her manii aşarız
Ta ezelden milletçe bağımsız, hür yaşarız!..

Bize engel olamaz; yıldırımlar, boralar
Ruhumuzda yenilmez Atatürk'ün azmi var!..

Hasan Fehmi Süerdem
(D. H. Y. Genel Md. Yar.)

Gençliğe Ögüt :

19 Mayıs

Zaferin fecridir; ondokuz Mayıs,
TÜRK genci ibretle, tarihe bir bak!
Yurduna çökmüştü, boğucu bir sis;
Karalar giymişti, şerefli sancak!

Tâli, zebûn olmuş, herşey ma'kûstu;
Çiğnenen, ezilen, şeref nâmustü;
Kimdi o haykıran? Bir cihan sustu,
O emre emirber, kâinat ancak!

İnsanlık cevheri, yurdun yıldızı;
Tarihin İsmetli, oğulu kızı,
Kanında kaynayan, Atanın hırı;
Göğsünü kalkan bil, kolunu mızrak!

Bir cihan değerisin, çünkü; sen TÜRK'sün!
Tarihi yoklasın, düşmanın ürksün;
Yekpâre kaya ol, başvuran çöksün;
Girmesin tarlana, yabancı orak!

Ecdadın hiç yoktu, cankten korkanı;
Dillerde destandır, gürzü, kalkanı;
Çağlayan dereler, hep şehit kanı!
Şahittir elinde, yükselen bayrak.

Köylerde, bucakta, ilçede, ilde;
Bu gündür kutlanan, gönülde dilde;
Unutma TÜRK genci, bu günü bil de;
O yüksek ruh için, armağan bırak!

Aziz AKTULGA

Beraber Çalışma

Yazan : Remzi C. Kumral

Geçen yazımızın sonunda (1) Trabzon ve muhitindeki aydınları bu konudaki düşüncelerini yazmağa çağır-
mıştık. Gerçekte meselenin bütün yur-
da şamil olduğu malûmdur. Ve biz
yurdun bu kögesinden bütün Türk ay-
dınlarına hitabetmek istedik. Bu se-
beple bu günde aynı konuya dönüyo-
ruz.

Her geyden önce, ve müşahhas ol-
mak için, hangi konular üzerinde be-
raber—çalışma lâzım gelebileceği hak-
kında bir kaç örnek vermek istiyoro-
ruz.

Günlük çalışmalarımızı bir kaç
gurufta toplayabiliriz: Var olmak için,
eğlenmek için ve ilerlemek için, gös-
terdiğimiz çalışmalar gibi..

İlerlemek anlamı geniştir: Serbest
veya hiyerarşik mesleklerde çalışan bü-
tün insanlara kadar herkeste ilerlemek
arzusu vardır, veya olmak gerektir. Bir
farkla ki, muhtelif mesleklerdeki in-
sanların müşterek istikametlerde ça-
lışmaları olabileceği gibi, mesleki isti-
tikametlerde de beraberlikle hareket
edecekleri durumlar daima mevcuttur
veya mevcut olmak gerektir.

Meselâ spor ve müzik gibi ihtiyaç-
lar aynı meslekten olmayan insanlar
arasındaki beraber çalışma konuların-
dandır. Bu ihtiyaçların gelişmesi daha
ziyade bu türlü birliklerin doğmasına
ve yaşamasına bağlıdır, diyebiliriz. Böy-
le iken Trabzonda bir kaç spor birliği
olduğu halde, hiç bir müzik birliği gö-

remiyoruz. Halbuki müzik ihtiyacı,
spordan daha geniş değılsede onun ka-
dar duyulmaktadır. (Böyle derken spo-
run geniş bir sahaya ve her çağa ya-
yıldığı garp ülkelerini gözümüzün önü-
ne getirmekteyiz.)

Aynı şekilde çok mühim olan bir
iş da ha; Trabzonda bir inşaat koope-
rasyonu kurmanın şartları doğmağa
başlamıştır sanıyoruz. Acaba bu ihti-
yaç henüz hissedilmiyor mu? Mesken
buhranının bugün aldığı şekil, insan-
ları, bilhassa aile reislerinin pek çoğu-
nu acı acı düşündürse gerektir. İstim-
lâklar her sene bir çok evi süpürür,
bir kısım evler de harap olmak suretile
ömrünü tamamlarken, aileler barına-
cak yuva bulmakta gün geçtikçe artan
bir sıkıntı çekmektedirler. Bunun sonu
ne olacak? Şu olacakkı, ergeç teşkilât-
lanmağı ve az gelirlili insanların da mes-
ken sahibi olmasını sağlıyan tedbirleri
ve çareleri bulmağı—yükselen ev kira-
ları karşısında öğreneceğiz.

Keza, Trabzonun kalkınması diye
tekrarlanagelen bir konu vardır. Bu
konu bilmem nerenin kalkınması ola-
rak her yerde karşımıza çıkmaktadır.
Henüz dâva olarak benimseyemediği-
miz bu muazzam iş, acaba sadece bir
devlet işimidir? Bize kalırsa, millî kal-
kınmamız, mahallî kalkınma diyebile-
ceğimiz ikinci derecede ve daha ziyade
fertlere dayanan teğekküllerle destek-
lenmek lâzımdır. Eğer böyle ise, millî
kalkınma dâvamızdaki mahallî imkân.

ları araştırmak ve bu imkânları gerçekleştirmek vazifesi o memleketin, o bölgenin insanlarına fakat her şeyden önce aydınlarına düşmektedir.

Millî kalkınmamızdaki mahallî imkânlar hakkındaki görüş ve düşüncülerini, münevverlerin, daha geniş anlamile memleketini sevenlerin ortaya atmaları bu fikirleri müsamahalı ve anlayışlı tartışmaların süzgecinden geçirmeleri ve bu suretle fikirler arasında yakınlık ve yaklaşıma elde etmek için çalışmalarını gerektirir. Yanılmıyorsak, fikirlerimizi beslemek ve kuvvetlendirmek için, daha verimli başka bir yol yoktur. Ve karar vermeden önce yapılan şey insanlar için nasıl düşünmekse, cemiyetler için de tartışmaktır.

O halde, millî kalkınmamızdaki mahallî imkânları bu dâvaya katılması ve harcanması lâzımgelen kuvvetleri hazırlamak, liseden başlayarak gençliğide harekete ve düşünmeğe alıştırmak için, memleketin gazete ve kürsülerinde fikirlerimizi ortaya atmak, tar-

tışmaya çıkarmak zamanı değil midir?

Beraber çalışmanın,—eski tabirle— hikmeti vücudu, kolayca tahmin edileceği üzere, insanların tek başlarına yapamayacakları, fakat bir araya gelerek başarabilecekleri işlerin var olmasıdır. Bazı hallerde, böyle bir imkân olsa bile, o ihtiyacın beraberlikle karşılanması daha ekonomik düşebilir.

Beraber çalışmayı icabettiren işler her cemiyette az veya çok görülür. Cemiyet medenilik vasfında, içtimailik vasfında ilerledikçe, bu türlü çalışmalarda çeşit ve kesafet bakımından çokluk gösterirler. Dahası var: Bu türlü dernek veya birlikler, milletlerin içtimailik ve medenilik alanlarında, yeni terakkiler kaydetmelerine de müessir olurlar. Bu iki taraflı netice ve tesir,—iki tarafı kesen bir bıçak gibi— bir çok dertlerimizi kökünden kesip atacaktır.

(1) — Birinciyazı Mart 1948 sayımızda çıkmıştır.

VATAN MARŞI

Türk Gençliğine ithaf

Yeryüzünde eşin yoktur ey Vatan!
Kahramanlar diyarısın Kahraman
ATATÜRK'ün izindeyiz her zaman
İçimizde coşup taşar aynı kan!.

Şanlı Vatan, sen herşeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!.

Gaziantep, İnönü'ne eş mi var?
Çanakkale, Dumlupınar nerde var?
Sende ancak böyle binbir belde var,
Varlığındır en şerefli yâdigâr!.

Şanlı Vatan, sen herşeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!.

Sevgili yurt, dünyalara bedelsin
Benzerin yok, her güzelden güzelsin!
Kalbimizde, sen biricik emelsin,
Millî birlik ülkümüze temelsin!

Şanlı Vatan, sen herşeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!.

Şehitlerle uğruştunuz bu toprak,
Fedâiler yuvasıdır her bucak!
Hür bağrında başım diktir, alınım ak,
Üstünde hep dalgalansın al bayrak!.

Şanlı Vatan, sen herşeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!.

Hasan Fehmi Süerdem
(D. H. Y. Genel Md. Yar.)

Hayata ve ölüme Dair

Bir yolculuk ki,
Geliverir sonu ansızın.
Bakarsın;
Hazan-ı ömründe ötesindesin artık,
Geçmişte bıraktığın günler nafiledir.
Âkîbet dikiliverir kargında

Sırdan heybetiyle.
Yokluk sinmektedir
Yavaş yavaş vücuduna.
Çalar saa
Ve sen, dalarsın doğmadan evvelki sükûtuna

Cemil TOYGAR

~ ~ ~ ~ ~

Ellerim Dallarda Kalacak

— S. Özbay oğlu'na —

En son meyvayı dişlediğim gün
Bir başka mevsim hüküm sürecek
Günâhlarımınla kararacak bulutlar
Günâhlarım avuçlarıma dökülecek

Çeşmeler doldurmayacak taşımı
Yarı kalacak dualarım bir akşam üstü
Son bir çığlıkla kırılıp aynalar
Dinecek hayatın bu tatlı gürültüsü

En son meyvayı dişlediğim gün
Kapanmayacak gözlerim kapanmayacak;
Tanrım her yemiştin tatmak için
Günâhkâr ellerim dallarda kalacak

Selim Saraç

Piyango ve şans

Yazan : BİLÂL AKINCI

Piyangodan bahis açılınca bir çok arkadaşlar hep şanssızlıktan şikâyet eder buna rağmen yine ümitlerini de kesmezler. Ayın sonu gelince maaşından hiç olmazsa iki üç lirasını bilet yoluna feda etmekten asla kaçınmazlar. Piyangonun çekiliş sonucunu radyo başında heyecanla takip etmeyi ihmal etmezler. Büyük ikramiyeden sonra diğer ikramiyeler de boğa çıkar, sıra amortilere gelirken, o zaman artık hayal sukûtu başlar. Bileti katlayıp listeyi beklemek üzere hemen cebine atarlar. Gelecek ay bir daha bilet almayacaklarını zannedersiniz, fakat buna imkân olurmu? Piyangodan zengin olanlar az değil! Bunu hatırladıkça, gazetelerde her gün reklâmını okuyup radyoda talih beyitlerini dinledikçe insanın içinde adeta tatlı bir ümit beliriyor.. (Sabreden derviş muradına ermiş) derler, aceleye ne lüzum var! herkese çıkmazya, buna ismile resmile piyango dememişler mi? talih işi bu.. Bugün şansınız yoksa yarın beklediğiniz paraya kavuşmayacağınız ne malûm! Elbet bir gün o canım talih kuşu gelip sizinde başınıza konabilir. Bazı insanların rızkı, kısmeti bol ve talibi yaver gider, kimi hiç yoktan servet ve kimi de ummadığı büyük bir mevki

elde eder, kimi hayaline getirmedeği muazzam bir mirasa konar, kimi de iç güvey girer rahata kavuşur. Mafih ekseriya iç güveylik insana dünyayı zindan da edebilir. Bizde; nasilein arkadaşı: (Hal hatır soranlara) derhal (iç güveyden hallice) diye cevap verilir. Amma bu iç güveylikte yanılmak eskidendi. Şimdiki gençler evlenme çağına gelince her şeyi tartıp döktükleri için şu zamanda öyle yavan tarafa yaslayana güç rastlanıyor, hâttâ bağımsız güveyliğe bile cesaret gösterenlerin miktarı da gittikçe azalıyor. Buna sebep ve saik acaba ne olabilir? hiç şüpheli yokki, başta geçim zorluğu ve hayat bahlığı gelmektedir.

İşte her insanın hayatta refahını sağlayacak kadar bir paraya şiddetle ihtiyacı vardır. Bu ise bittabi ya büyük bir kazanca veyahutta iyi bir gelir kaynağına mütevakkıftır. Bunlardan tamamen mahrum olan dar ve değişmez gelirliilerin, ellerinden ne gelir ve ne yapabilirler. Sermaye olmayınca muhakkak ki, insanı birdenbire zengin eden millî piyangoya ümitlerini bağlamaktan başka çareleri kalmıyor. Meğer şanssızlıktan şikâyet eden arkadaşların ve bu gibi piyango meraklılarının yerden göğe kadar hakları varmış!.

Maniler

Halit Benli

PORTAKALA

Bahçenin özü yalı
Zemini yeşil halı
Altıntop'lar sarkıtır,
Her bir portakal dalı.

Portakal açtı çiçek
İçimizde tek dilek :
Dolu'ya tutulmasın,
Yar olsun bize felek.

Portakal dilim, dilim
Küstü gitti sevgilim
Elbet yine gelecek
Ben ümitsiz değilim

Bahçenin ardi dağlar
Önünde dere çağlar
Portakal çiçek açmış,
Dalında bülbül ağlar.

Yıl olurki tat verir,
Yıl kat, kat verir.
Portakal ağacının
Meyvası hayat verir.

Portakalın her dalı
Bir dost gibi vefalı :

Gölgesinde iç çeker,
Yara hasret sevdalı.

En olgun ve en seçme
Portakal ye, su içme
Binbir derde devadır
Yardan geç, ondan geçme

Ayık koklar bayılır
Baygın koklar ayılır
Portakal çiçeğinde
Misk ve anber yayılır

Nurtopu'dur portakal
Yüklü dala bakakal
Sen bana yar olmadın
Benim gibi varsız kal

Portakalın eşi az
Yaz, kış çiçeği solmaz
Cennet meyvası dense
Yalan söylenmiş olmaz

Zümrütten yaprakları,
Çiçekten duvakları
Portakal gelin olmuş,
Bal dolmuş topak'ları.
Ankara : 4 - 8 - 948

FINDIĞA

Gel sen ol benim payım,
Sultan diye tapayım
Fındık yapraklarından
Başına taç yapayım

Hasretinle yanarım
Durmaz seni anarım
Bana misafir gelsen
Fındığı sunarım

Fındığı pek severler
Kırıp içini yerler
Yar üstüne yar sevme
Sana fındığı derler

Bahçeye sardım çeper
Mehtap bahçeyi öper
Gel kolkola gezelim
Fındık dalları siper

Bir yaram var derinde
Sen sar onu serinde:
Beraber gidelim de,
Fındık bahçelerinde

Hayalini seslerim
Tükendi nefeslerim
Senletirsen yuvamı
Fındık ile beslerim.

Bahçelerin serini
Gölgenin en derini
Gülistana değişmem
Fındık bahçelerini

Kız söndürme ocağım
Sensiz geçerse çağım
Fındık kabuğu gibi
Yanıp kül olacağım.

Ankara: Halit Benli

Pazarlık

Kusura bakma idare etmez,
Bir avuç toprak nemize yetmez.
BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

Bizi bunlarla mı kandıracaktın ?
Dünyamızdan başka bir dünya varmış,
Cennetin varmış, saadeti bitmez tükenmez,
Hurileri tarifsiz güzellikte,
Meleklerin yemez içmez.
Bizi böyle geylemlerle mi kandıracaktın ?..

Ya biz de dünyamızdakileri sayıp dökersek..
Meyvelerimiz mi yok, hazdan çatlıyan ?
Cennettekilerden neleri eksik?
Yedideryalarımız, ucubucağı olmıyan,
Göklerimiz, bak bakabildiğin kadar, mavi.
Bereketle yoğrulu toprağımız,
Sevgililerimiz, huri güzelliginde her biri.
Ya biz de dünyamızdakileri sayıp dökersek...

Hem işimiz bitti mi ki yanına gelelim?
Çocuklarımız var, yetiştirilmek ister.
Gözümüz arkada mı kalsın?
Yetmiş olsalar, mürüvvetlerini görmek isteriz.
Çoluk çocuk sahibi olmadan ölsek, muratsız gideriz.
Ne zaman razı olursak o zaman ölelim.
Hem işimiz bitti mi ki yanına gelelim?..

Dünyamızı nerelere koyup da huzuruna çıkalım? ..
Toprağımızı sürdük hasadını almıyalım mı?
Yeni evlerimizde hiç oturmıyalım mı?
Dünya gözüyle görmiyelim mi ayrı kaldıklarımızı?
Sevdiklerimizden nasıl edelim de ayrılalım?
Şu canım dünyayı kimlere koyup da huzuruna çıkalım? ..

Mümkün mü kolay kolay vazgeçmek dünyamızdan? ..
Ninelerimiz var, bize masallar anlatan.
Bebeklerimiz, odalarda emekler.
Herbirimiz bir iş tutmuş gücüne göre.
Boğa mı gitsin bunca emekler? ..
İnsan dediğin bıktıyormu yaşamaktan?
Ne mümkün kolay kolay vazgeçmek dünyamızdan? ..

Biz yaşamakta bulduk saadetin en güzelini,
Yeryüzünden, gökyüzünden ayrılmak nasıl olur? ..
Hem nasıl olsa kadir'i mutlak deyil misin?
Hükmünü değiştirirersen sanki ne olur?
Ama kararın kararsa, sözümüz yok.
Nasıl olsa boynumuz kıldan ince.
Fakat bu pazarlıkta aldanmış sayılmıyalım.
Ne öbür dünyayı istiyoruz, ne cennetini.
Biz yaşamakta bulduk saadetin en güzelini.

SUBUTAY KARSAN

Trabzon tarihi

12

Yazan : Şakir Şevket

Az bir müddet içinde Bay-
burt ovaları askerle dolmuş ve
bir taraftan da kral dahi Kırım-
dan ve Acara'dan asker toplaya-
rak kendisinin kumandasında
mukabeleye kalkmış isede Şeci
İslâm ordusu ile öyle ovalar i-
çinde meydan muharebelerinde
kimsenin uğraşamayacağını anla-
yınca harp desisesine başvurup as-
kerini sınırlara taksim ve kendi-
si bir miktar suvari ile dar bo-
gazlara çekilerek İslâm askerle-
rini münasebetsiz taraflara imâle
ve teşvik edip, bu sırada hasil
olan tefrikadan biraz nefes almış
isede o kahraman meydanın te-
kâtenha edemeyip yavaş yavaş
sur haricinde bulunan ve Trab-
zon kasabasından madut olan
(Yenicuma) mahallesi semtlerin-
de orduyu İslâm, rekzi hiyam,

aram etmesile bir taraftan mem-
leket halkını dua ve niyaza ve
diğer taraftan İslâm askerleri-
kaleyi tazyik ile istiman suretini
irae ve ibraze agaz eylediği sı-
rada Allah tarafından zuhur e-
den şiddetli yağmurdan büyük
seller hasil olup hâttâ şehrin iki
canibinde bulunan dereler bir
haylı insan ve hayvan sürüp gö-
türmüş ve kral dahi bu hali fır-
sat bilerek yağmur altında bulu-
nan İslâm ordusuna kaleiçerisinde
ani olarak hücum eylemiş, oldu-
ğundan böyle bir afette kalenin
zapt ve teshiri artık müyesser o-
lamayıp ordu yine Yenicuma
semtlerine çekilerek bir müddet
daha orada Aram ve kral ile
yeniden bir muahedeye vazı im-
za ettikten sonra Konyaya avdet
olundu. Sonu var

Ömür defterinden :

Kopmuş yapraklar

Yazan : Mehmet Kalkanoglu

Sen de ben de üzüldük Ma-
nasız sükutların beni işkillendirdi.
Sorduğum şeylere cevap vermek
lüzumunu hissetmedin Ben bun-
dan kuruntuya kapıldım Söyle,
herşeyi bana açıkca söyle de-
dim.. Başını yere indirdin, söyle-
yecek hiç bir şey yok dedin.

Sonra ısrarlarım dayanamadım,
bana tatlı tatlı unlattın.
Cümlelerin arasındaki of çekişin-
deki mânayı anlamıyor değilim..
Ben seni nasıl kiskanıyorsam,
sen de beni o derecede seviyor-
sun

Gözlerin gözlerimden hiç ay-
rılmasın, birbirimize gösteremedi-
ğimiz ruhlarımızı o iki canlı bilya-
dan okuyalım.

Artık hatıralarım da burada
tükensinler. İnandım, şimdi gön-
ümde beni aldatmasına imkân

bulunmayan bir mahlukun yeri
var.

Sen benden bir parça oldu-
ğunu söyledin Evet ruhumun
en gizli köşelerinde yer eden bir
parça.

Saadetimizin temeli kuruldu
artık, bitsin sefil günler, bitsin
düşünceler.. Artık her yanlış te-
lâkkiler, şüpheler, kuruntular tü-
kensin. Geride kalan birbirinin
aynı olan iki ruh ölünceye ka-
dar aynı duygu ile aynı hislerle
kaynaşsın.

Sen benim ben de senin ol-
duktan sonra kâinat bize bir le-
ke konduramaz.

Öyleki zaman saf yürekleri-
mizi ulvi bir nur doğdurur..

Ve biz hülyamızın uğrunda
sarmaş dolaş bir saadet dünya-
sından dem vururuz.

Şapka inkilâbımız

1

1925 Ağustosundayız.

Millî Misak hudutları içinde kurulan yeni Türkiye devleti beş yaşındadır. Millî mücadele cepheye sona ermiş filen elde edilen istikbâl Lozan'da milletler arası sahada kabul ve tastik ettirilmiş, şimdi artık memleketi kalkındırma devresi başlamıştır.

Çok geç kalmış işler var. Medeni âlemle aradaki mesafeyi kapamak için çok çalışmak, Durmadan ve yılmadan çalışmak lâzım.

Fakat işe girişmeden evvel büyük bir engeli ortadan kaldırmak zarureti kendini hissettirmiştir: Millettin yüzünü Şarktan Garba çevirmek garp medeniyetile teması geçirmek şarttır.

Atatürk plânını çizmiş, işleri sıraya koymuştur. İnkilâplar birbirini tamamlayarak, birbirini kovalıyarak yapılacaktır.

Bir Kastamonu seyahati Türk milletinin garp medeniyet âlemile arasındaki büyük bir ayrılığı ortadan kaldıracaktır.

Bir Kastamonu heyeti, Mustafa Kemali memleketlerini ziyarete davet etmiştir. Atatürk Ankaradan fazla ayrılmıyor. Fakat fırsat buldukça da milleti arasına karıştırmak onlarla hemhal olmak, hal ve istikbal hakkında aydınlatmak ve dertlerini dinlemek en büyük zevkidir.

Kastamonu heyetine:

— En kısa zamanda geleceğim demıştır.

Gerçekten bu davetten bir kaç gün sonra hazırlandı. Atatürk 23 Ağustos Pazar sabahı 5 de otomobille Çankırı istikametinde seyahata çıktı, kendisine Rize mebusu Fuat (Bulca) Kütahya mebusu Nuri (Conker). Başkâtip Tefik, Seryaver Rusuhi, Yaver Muzaffer ve muhafız kıtası kumandanı İsmail Hakkı (Tekçe) ve hususî kalemden Lütfi refakat ediyorlar.

Bu seyahatin büyük bir hususiyeti var çünkü ilk defa bir Panama şapkayı yanında taşımaktadır. Onu, giyecek, halkada giydirecek.

Kalecik'te halkın arasından başı açık geçti. Kalecik Türk ocağında da halk bu usule uyarak kendisini başı açık selâmladı Çankırıda da öyle..

Aynı akşam Kastamonu'ya varıldı bütün yol boyunca tarife sığmaz tezahürat yapılıyor. Halk içinden çıkan akla hayale gelmeyen büyük işler yapan bu büyük adam halk arasında dolaşiyor. Rastgeldiği ile konuşuyor.

Civar köyler Gazi geçiyormuş diye yol boylarına dökülmüşler Gazi bu iyi insanlar arasına karıştığı zaman halk devletinin en asıl tezahürleri doğuyor.

Bir İlgazlı genç:

Paşam diyor, emin olunuzki istiklâl ve namus uğrunda kurban olanların gözleri açık gitmemiştir. Sağ kalanlar huzur ve saadetlerinden güphe etmiyor, dinliyen bir hükümet var. Atımızden katıyen eminiz günkü cüzi bir müddet zarfında demiryolları, bankalar ve sanayi gibi hu-

susatta gösterilen tarakkiyat meydanıdadır. Bunların hepsini Cumhuriyetin saadeti sayesinde idrak ettiğimiz için Cumhuriyeti bize temin eden zatıalileride milletin ruhu, kalbi, göz bebeğisiniz.

Kastamonu'ya dört beş saat mesafede baş değirmenler denen yerde binlerce atlı ve yaya birikmiş Gaziyi bekliyor.

Şehre geç vakit girildi fakat bütün Kastamonu uyanık ve ayaktadır. Halk bayram ediyor. Gazinin misafiri edildiği evin önünde fenerler, meşaleler, davullar, zurnalar... Bir halk bayramı var..

Gazi evvelâ üst katın penceresinde görüldü? Sonra başı açık olarak kapının önüne indi onun başı açık olduğunu gören halkta feslerini, kalpaklarını, takkelerini, hâttâ sarıklarını çıkardılar, onu öylece selâmladılar.

Ertesi gün Mustafa Kemâl askerî üniformasını giymişti. Müğir elbisesinin göğsünde İstiklâl madalyası parlıyordu. Arkadaşlarıyla beraber doğru kılaya gitti. Askeri teftiş etti. Her askerın önünde duruyor, konuşuyor sualler soruyor. Serpuşunu çıkarıp muayene ediyor.

Büyük kumandan, hele o elbiseyle asker arasına karışınca kendisinde manzarayada başka bir heybet geliyor. Ju kıyfa önünde askere ufak tefek muharebe vazifeleri bile verdi, talimler yaptırdı.

Fevkalâde memnun görünüyordu nihayet kıgladan çıkarken gözüne bir levha ilişti duvara çakılmış olan levhada şu yazı vardı:

Bir Türk on düşmana bedeldir.

Dikkatle baktı ve daldı arkasındaki zabite.

— Öylemi diye sordu.

Zabit şu cevabı verdi:

Evet paşam öyledir.

Gazi bu cevabı beğenir görün

medi. Açık alnını yukarıya doğru kaldırdı.

— Hayır, dedi bençe öy'e değildir: Bir Türk dünyaya bedeldir.

Kıgladan sonra Kastamonu Türk ocağına gidildi. Bütün Kastamonu halkı diyebileceğimiz bir kalabalık Gazi'yi takibediyordu. Kastamonu'nun kazalardan da heyetler gelmişlerdi. Gazi Türk ocağında heyetleri birer birer kabul etti, kasabalarının da ziyaret edeceğini söyledi.

Bir çiftçi heyetin de kendisini görmek istediğini Atatürk'e haber verdiler. Derhal yanına çağırıldı. O sırada Atatürk Ankara'da Gazi orman çiftliğini kurmuştu. Ekip biçme işleriyle yakından meşgul oluyor ve bu sahada da memlekette örnek olmak istiyordu. Kastamonu çiftçilerine sizlerle meslektaş olduk diye iltifat etti.

Bende çiftçi olduğum için biliyorum, dedi. Makinesiz ziraat olmaz kuracağımız çiftçi birlikleriyle makine alırsınız. Senede yüz dönüm çalışacağınıza on misli eker, yüz misli alırsınız. Memleketimiz çiftçi memleketi olmağa henüz istihkak kesbetmemiştir ziraat memleketi olacağız. Burada makine ile olacaktır:

Türk ocağında, her meslekten halk vardı, salon tam bir Demokrasi meclisi halinde idi, sıra ile herkes konuşuyor. Her şeyden konuşuluyordu. Bir aralık mevzu genç fikirlere intikal etti. Atatürk:

Milletin hakiki emelleri noktaî nazarı budur dedi. Bundan haric hiç bir şey olamaz. Bilâ istisna hepimiz genç fikirlere tevessüle mecburuz. Genç fikirli demek, hakiki fikirli demektir.

Esnaf mümessilleri de Gaziyi davet ediyorlardı, o bu daveti memnuniyetle kabul etti ve aralarına karıştı. Bir terzi ile aralarında geçen aşağıdaki muhavere şapka inkilâbı-

nın ilk telkin adımıdır.

Gazi terzinin elbisesini işaret ederek sordu:

Bu elbiseler ucuz ve yerli malından değil mi?

— Evet paşam.

— Aynı zamanda beynelmileldir.

— İşte görüyorsunuz ya giydiğiniz elbiseler, ucuz basit, ve yerli malı aynı elbiselerden birde kumaş, serpuş yaparsınız olur biter.

Gazi yanındaki Kastamonililerden birine:

— Fesini göster dedi.

Fesin içinde ayrı bir takye vardı ve üzerine abani sarık sarılmıştı Gazi:

— İşte dedi, bunların her biri için ecnebilere para veriyoruz. Bunu söylemekten maksadım şudur: biz her noktaî nazardan medeni insanlar olmalıyız. Çok acılar gördük bunun sebebi dünyanın vaziyetini anlamamış olmamızdır. Fikrimiz, zihnimiz medeni olacaktır. Şeklimiz, kıyafetimiz tepeden tırnağa kadar medeni olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz, medeni olacağız. Bununla iftihar edeceğiz. Bütün Türk İslâm âlemine bakın zihniyetlerini, fikirlerini, medeniyetin emrettiği şümül ve taaliya uydurmadıklarından ne büyük felâketler ve ıstıraplar içindedir. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız ve en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandı.

Artık duramayız. Behemal ileriye gideceğiz. Çünkü buna mecburuz. Millet bunu vazihan bilmelidir. Medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki ona bigâne olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâıyk olduğumuz mevkii bulacak ve onu muhafaza ilâ edeceğiz. Refah saadet ve insanlık bundadır.

Bazı hükümet dairesinde Kasta-

monu memurlarla daha yakından temas fırsatını buldu. Vilâyetin ileri gelen bütün memurlarından başka dini rüesa da hazır. Atatürk baş açtı ziyarete gelenler de ona uyuyor, feslerini, kalpaklarını ve hocalar sarıklarını çıkararak münci reis selâmlıyorlardı

Müftü de salonda idi Gazi burada, müftüye dönerek fesin ve cüppenin tarihçesi hakkında hazır bulunanları tenvir etmesini istedi. Uyanık fikirli müftü başüstüne, dedi ve tarihî bilgiye, dini fikirlere dayanan geniş izahat verdi.

Müftü inandırıcı bir dille konuşuyordu. Kise İslâmiyette şekil menfaat ve ihtiyaca tabidi. Müftü efendinin naklettiği şu kelâmında hazır bulunanlar üzerinde derin bir tesir yapmış olduğu inkâr edilmez.

Ateş terestten alınan inek yeni, sahibine sütünü sağdırmassa o adam ateş perst kıyafetine girebilir.

Kastamoni telgrafhanesi durmadan çalışıyor. Bir ucu münci reisin misafir bulunduğu bu vilâyetimize bağlı telgraf telleri Kastamonide cereyan eden büyük bir hâdiseyi Türkiyenin dört tarafına yayıyordu.

Kisfede bir inkilâp yapılacağı, medeni insanların giydiği şapkanın bizde de kabul olunacağı hakkında zaten son aylarda Ankarada rivayetler dolaşmağa başlamıştı. Hâtta İstanbuldaki eşinden dostundan şimdiden birer şapka teminine çalışanlar da vardı. Ankarada bir gazete muhabiride İstanbuldaki yabancı bir meslektaşından şapka istemiş. Fakat ancak bir kasket temin edebilmişti.

Bir iki ay önce Gazi Orman Çiftliğinin temelini atan Gazinin başında bir kolonyal şapka görenler, Kastamonide de olup biten hâdiselerin mânasını daha iyi anlıyorlardı.

Türke iyi birşey gösteriniz, o der-

hal kabul eder, sözü Atatürkündür. Gene öyle oluyordu. Türke iyi birşey gösteriliyordu. Kabul edeceğinden emindi. Nitekim Kastamoni Türk ocağındaki nutkunun gazetelerle yayınlanmasından iki gün sonra Gerededen Hakimiyeti Milliyeye şu telgraf geliyordu.

Belediyemiz müftü ve imamlardan madasının sarık ve yazma sarmasını ve yerli olmıyan serpuş şalların istimalini menetmiştir.

Gazi 1 Eylûlde Ankaraya döndüğü zaman Çankırıkapıda icravekileri heyeti azası ve bütün memurlar kendisini, çeşitli muhtelif şapkalarla karşılayacaklardır.

Gazi, Kastamoni çevresinden gelen heyetlere sözü tutuyor. Sıra ile İneboluya Dadaya Devrekâniye gidiyor. Her gittiği yer bayram sevinci içinde.

Atatürkün Türk Milletini medeni milletlerle her bakımdan tam bir eşitlik içinde görmek için duyduğu sonsuz arzu en güzel ifadesini, İnebolu Türk ocağındaki hitabesinde bulmuştur.

Fikirlerini zemin ve zamana en uygun bir üslup içinde telkin etmesini harikulâde iyi bilen Münci uzun bir girişten sonra İnebolululara şöyle hitap etti:

Muhterem vatandaşlar, size sual tarzında bazı hitaplarda bulunacağım.

Hakimiyete sahip olan bu milletin başında, bir dakika olsun, bir sultan bırakmak caiz olabilir miydi? Bunu sizden soruyorum.

Koca salonda yüzlerce insan bir ağızdan bu suali asla katiyen sesleriyle cevaplandırdı.

Gazi devam ediyordu.

Sevgilli kardeşlerim, fikir ve idrak sahibi olduğunuzu büyük hâdisat ile isbat etmiş olan bir millet Alla-

hın gölgesi Peygamberin vekili olduğunu iddia küstahlığında bulunan halife unvanındaki gafillere, cahillere, riyakâtlara vatanında, vicdanında yer verilebilir miydi? Bunu sizden soruyorum.

(Haşa katiyen sesleri)

Büyük millet, cihan ailesi medeniyette mevkii ihtiram sahibi olmağa lâıyk Türk milleti evlâtlarına vereceği terbiyeyi mektep ve medrese namında biribirinden büsbütün başka iki nevi müesseseye taksim etmeğe hâlâ katlanabilir mi idi? Terbiye ve tedrisatı tevhit etmedikçe aynı fikirde, aynı zihniyette fertlerden mürekkep bir millet yapmağa imkân aramak abesle iştigal olmaz mı idi?

Bu suali de halk aynı, tezahürlerle karşıladı. Gazi yukardan beri inkilâpçı rejimin ilk eserlerini sıralıyor. Saltanat ve hilâfetin ilgası, tevhidi tetrisat kanunu...

Devam ediyor:

Efendiler Türkiye Cumhuriyetini tesis eden Türk halkı medenidir. Tarihinde medenidir, hakikatte medenidir. Fakat ben sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı fikriyle, zihniyetle medeni olduğunu isbat ve izhar etmek mecburiyetindedir. Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti aile hayatı, yaşayış tarzıyla medeni olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Velhasıl medeniyim diyen Türkiye'nin hakikaten medeni olan halkı başından aşağı hakikaten vazı haricisiyle dahi medeni ve mütekâmil insan olduğunu fiilen göstermeğe mecburdurlar.

Bu son sözlerimi vazih ifade etmeliyimki bütün memleket ve cihan ne demek istediğimi subuletle anlatsın. Bu izahatımı heyeti aliyenize

heyeti umumiye bir sualle tevcih etmek istiyorum. Soruyorum:

Bizim kıyafetimiz millimidii?

(Hayır sesleri)

Bizim kıyafetimiz medeni ve beynelmilemidir? (Hayır hayır sesleri.)

Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz: altı kaval üstü şişhane diye ifade olunabilecek bir kıyafet ne millidir, nede beynelmilendir. O halde kıyafetsiz bir millet olurmu arkadaşlar? (Hayır hayır katıyen sesleri.)

Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvıyarak enzarı aleme göstermekte manâ varmıdır? Ve, bu çamurun içinde cevher gizlidir fakat anlıyamıyorsunuz; demek musıp midir?

Cevheri gösterebilmek için çamuru almak lâzımdır. Tabidir cevherin muhafazası için bir mahfaza yapmak lâzımsa onu altından veya pilâttından yapmak icap etmez mi? Bu kadar azık hakikat karşısında tereddüt caizmidir? Bizi tereddüte sevkedenler varsa onların humk ve belâhatine hamletmekte halâmi tereddüt edeceğiz?

Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştıırıp ihya etmeye mahal yoktur. Medeni ve beynelmilel kıyafet bizim için çok cevherli, milletimiz için lâ-yık bir kıyafettir. Onu iksa edeceğiz ayakta iskarpin veya potin bacakta panto!on, yelek, gömlek, kiravat, yakalık, caket. Bittabi bunların mütemmimi almak üzere başta siperiğemsli serpuş...

Yukarıdanberi, mükemmel bir mantikle teselsülle devam eden bu hitabe istenen tesiri yapıyor, halk medeni olmanın bu gartını yerine getirmek lüzumuna inanıyordu. Bundan ne dine, ne milli ananeye uy-

miyan bir cihet yoktu. Fakat görü-lüyorki Atatürk milletine tavsiye ettiği yeni erpuşun adını hâlâ söylemiş değildir. Siperiğemsli serpuş tavsiyesinden sonra onu da söyleyecektir.

Arkadaşlar bu serpuşun adına şapka denir,

Gazi, konuşmalarında kendisini dinliyenlerin kafalarından geçen müteaddit sualleri pe cevaplandırır:

İşte şapkamız var diyenler bulunabilir. Onlara diyeyimki çok gö-filsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek caiz olurda şapkayı giymek neden olmaz? Ve gene onlara ve bütün millete hatırlatmak isterim ki Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının kisvei mahsusası olan cübbeyi ne vakit ve ne için giydiler.

Atatürk'ün Kastamonu ve İnebolu konuşmaları, Ankaradaki Halkiyeti Milliye (Ulus) başta olduğu halde bütün İstanbul gazeteleri tarafından günü gününü telgrafla alınıyor ve neşrolunuyordu.

Şapkanın adı memlekette öğrenilmiş hâtâ ticareti bile başlamıştı. Dikiş makineleri haftalarca aylarca kalın bezden kolanyal biçimde şapkalar diktiler,

Bir yandan Avrupadan da şapka getirilmesine bağlanmıştı. Garibi şudur ki, o sıralarda en çok görülen şapka çeşitlerinden biri melondur. Sadece bazı törenlerde giyilmesi mutat olan melon şapka ihtiyaç ve bu işlerde henüz acemi olmak yüzünden her yerde göze çarpıyordu. Günlük hayatta şapkanın giyebileceği ve giyilmeyeceği yerler ve şapka ile selâmlaşma şekli henüz lâ-yıkile bilin-

Arkası Sa. 24 de

Türk inkilâbı ve batı dünyası

1923 inkilâbından çok evvel Osmanlı aydınları arasında Cumhuriyetin en mükemmel idare şekli olduğuna inananlar yok değildi. Bunların yazılarından ziyade sözlerinden taniyan bir nesle mensubum. Kanun Osmanlı hanedanının tenkidini en büyük hakaret suçule karıştırıyordu. Saltanat aleyhtarlığı kâğıttan ve matbaa mürekkebinden korkup sohbet mevzuu halinde kalmıştır.

Osmanlı aydınının özlediği Cumhuriyet fesli, sarıklı ve çarsafıydı. Böyle bir devlet şekli imkânsız değildi. Meşrutiyet bünyesi içinde asrileşmede imkânsız değildi. Devlet şeklinin değişmesi ve sosyal inkilâp ayrı ayrı şeylerdir: Fesli bir Cumhuriyet veya asri bir saltanat mümkündür.

Türk inkilâbı meşrutiyetten Cumhuriyete geçiş prosesinden ibaret değildir. Cumhuriyet inkilâbı tabirini eksik bulurum Cumhuriyet ilân edilmesi başka şey, şapka giymemiz başka şeydir. Birinden birinin olması ötekine bağlı değildi.

Türk inkilâbı devlet şekliyle beraber sosyal yapımızı da değiştirmiştir ve ona karakterini veren ikincisidir. Yirmibeş senedenberi tek parti idaresinden çok parti idaresine kadar birkaç şekli zahmetsizce tatbik

ettiğimiz halde yani sosyal yapımızda bir değişiklik olmadı. Tek parti rejiminde de çok parti rejiminde de bu strüktür sabit kaldı. Çünkü inkilâbın temeli odur. Muhalif partilerimiz, idare şekline ait mevzuatı, seçim polis basın kanunlarını tenkit ediyorlar, sosyal inkilâp mevzuatına hücum eden yoktur. Bu da idare şeklinin değişmesiyle sosyal inkilâbın birbirine bağlı olmadığını, birincisi üzerinde oynamanın ikinciye dokunmadığını gösterir.

1923 inkilâbının getirdiği şey demokrasiden ve Cumhuriyetten çok fazla bir şeydir. Demokrasiyi en geniş nizamı içinde Osmanlı meşrutiyeti getirmiştir. Demokrasiz bir Cumhuriyetin imkânsız olmadığını da Atatürk'ün sağlığında gördük. Türk inkilâbını Demokrasiye ve Cumhuriyete bağlamalıyız. Ancak bu idare şekillerinin muhtevasına bağlayabiliriz.

Bu mahteva nedir?

Ümmet devrinden millet devrine geçiş mi? Evet, fakat bundan ibaret değil.

İmandan akla geçiş mi? Evet, fakat bundan ibaret değil.

Ortaçağ skolâstikliğinden yeni çağın ilim anlayışına geçiş mi? Evet, fakat bundan ibaret değil.

Krelikal bir devlet şekli ve ce-

miyet büntesinden anti krelikal bir nizama geçiş mi? Evet fakat bundan ibaret değil.

Doğu muâşeretinden batı muâşeretine geçiş mi? Evet, fakat bundan ibaret değil.

Bütün bunların topunu birden batı medeniyet ve kültürü dediğimiz şeyi vücade getiren telâkki unsurlarının bir sentezi halinde, bambaşka bir dünya anlayışı ve yaşama çeşnisi gibi görmemiz lâzımdır.

Doğudan, batıya inkilâbımızın hareketlerini yapan bu fırlayış bizi bazı ölçü aksaklıklarına düşmekten alıkoyamadı. Lâ — zühtü olması lâzım gelen lâyikliğimiz, ilk devirlerde, tarafsız kalması şart olan devletin itikatlarına müdahalesi şeklinde din düşmanlığına doğru bir istikamet aldı. İçine girdiğimiz batı dünyasının ampirika — pozitivist felsefe telâkkisinden ayrılmaya namzet olduğunu farkedemedik. Büyük mânevi kıymetlere karşı cephe alır gibi olduk ve ahlâk buhranına uğradık. İnsanın ölçüsünün insanda ve hayatın gayesini hayatta bulan dar bir dünya anlayışı içinde, insanı aşan transandantal kıymetleri inkar eder gibi oluşumuz yüzünden, asrımızın hastalığına yakalandık. Kötü manasile bir epi kürizm bizde vazife ahlâkını geçirmeğe başladı. Belki bu zaruretti. Doğudan batıya atlayışın ilk baş dönmesi içinde sarsılmamız ve basacağımız noktayı tam bir isabetle görmiyeeek kadar şaşırılmamız mukadderdi.

Şimdi bunu düzeltiyoruz.

Sosyal kaderimiz ilim ve fikir adamlarımıza büyük bir sorum yük-

lüyor. İçine girdiğimiz batı kültür ve medeniyetin şimdi geçirmekte olduğu buhranları dört gözle yakından takip etmeliyiz. Açık olalım: Üniversitelerimiz ve basınımız bunun pek farkında değildiler. Batının resmi ve ortadoks ilmindeki prensipleri Allahın kanunu gibi değişmez sanıyorlar. Din softalığının yerini ilim softalığı almak üzeredir. Bu prensipler derin bir istihale buhranı geçiriyor. Batı kaderini yirmibeş yıldan beri toptan paylaşmağa başladığımız için bu değişme hazırlığının farkına varamazsak rönesastan haberimiz olmadığı gibi doğmak üzere bulunan bir dünyada da sağ kalırsak, gene beşyüz yıl sonra gözlerimiz açılır. İçine girdiğimiz batı kültürü On sekizinci asrın demokrasisi âyetleriyle, On dokuzuncu asrın müsbet ilim sureleriyle hafızı olmamız lâzım gelen bir Kuran değildir. Türk inkilâbı yeni bir Kuran arıyor. Ailesi içinde bulunduğumuz batı medeniyetinin inaclarını olduğu kadar şüphelerinin sezmemizi ve onun buhranlarında saf bir köylü hizmetçi gibi değil zeki bir aile ferdi gibi aradığı yeni ufukları bulmasına yardım etmemizi istiyor. O ailenin içine girmemiz lâzımdı girdik, inkilâbımız temeli budur. Şimdi onu iyi anlamamız ve tanzimatın getirdiği tercüme humması içinde kalmayıp büyük zahmetlerini yaratıcı davranışlarla paylaşmamız gerekiyor, O temelin üzerine çıkacağımız büyük bina bizden böyle bir inşa hamlesi beklemektedir.

(ULUS)

Halkevi Haberleri

Mayıs, Haziran aylarına ait
iki aylık faaliyeti

**KIZ ENSTITÜSÜ
MÜSAMERESİ**
Şehrimizin Kız Sanat Enstitüsü öğrencilerinin ders bitimi münasebetile öğrenciler tarafından hazırlanan müsamere evimiz sinama salonunda başarı ile verilmiştir. İpek sinamasında da tekrarlanan müsamereye evimizce her türlü yardım yapılmıştır.

**SİNAMA VE TEMSİL
SALONUMUZ**
Evimize intifa hakkı verilmiş olan temsil salonumuz özel idarece Ziraat Bankasına satıldığı için bu intifa hakkı evimizden alınmış ve bu suretle evimiz temsil, konferanslar için müsait salonundan muhrum kalmıştır.

**HAVA ŞEHİTLERİ
İHTİFALI**
Belediye meydanında yapılan Hava Şehitlerini anma töreni için evimiz tarafından hoparlör tesisatı kurulmak ve Hava Kurumuna yardım da bulunmak suretile törene

istihak edilmiştir.

19 MAYIS BAYRAMI
Kavak meydana yapılan bu törene evimiz tarafından hoparlör tesisatı kurulmuş ve dil edebiyat kolumuzdan Rahmi Ergüney günün manâ ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır. O gün için evimiz muhtelit futbol takımı ile okullar muhteliti arasında yapılan heyecanlı karşılaşmada evimiz takımı okullar muhtelitini mağlup etmiştir.

**İNGİLİZ KÜLTÜR
HEYETİ KONFERASLARI**

Haziran ayı başında Ankaradan gelen İngiliz Kültür heyetinden mister Hunter tarafından evimiz salonunda üç gece süren filimli konferans verilmiş ve bu konferanslar alâka ile dinlenmiştir.

**ALAYIMIZIN ŞEREE
GÜNÜ**

143 üncü alayımızın 9 üncü şeref yıl dönümü büyük törenle yapılmıştır.

Evimiz bu şeref gününe hoparlör tesisatı kurmak, honculara elbise vermek ve sazi ile katılmak suretile yardımda bulunmuştur.

PASİF KORUMA KURSU

Evimiz salonunda bir hafta devam eden biri emniyet, diğeri sıhhot işlerine ait olmak üzere açılan pasif koruma kursuna 340 vatandaş katılmış, başarı ile sona eren kursa iştirak edenlere belgeleri verilmiştir.

İNGİLİZ SEFİRİNİN EVİMİZİ ZİYARETİ

Dost ve müttetik İngiliz hükümetinin Ankara büyük elçisi mister Kelley şehrimize teşrifinde refikası Sed Kelly evimizde ziyaret etmiştir. Sefir ve refikasına evimiz başkanı Kemal Kefeli tarafından Kutüphanesi salonunda asılı İstiklâl Harbini gösteren harita üzerinde izahat verilmiş ve evimizin çalışmaları hakkındaki sorularını cevaplandırmıştır. Sefir ve refikası bu ziyaretten memnurluk göstermişler ve başkana teşekkürde bulunmuşlardır. Evimiz başkanı bu ziyareti İngiliz konsolosluğunda iade etmiştir. Mister Kelley ve eşi aynı gün Yeşilyurtta Trabzon ileri gelenlerine bir Kakteyl vermiştir.

KİTAPLIK ÇALIŞMALARI

Mayıs ve Haziran ayları zarfında evimiz okuma salonunda bütün okulların öğrencileri geceli, gündüzlü imtihan hazırlıklarını yapmışlar ve diğer serbest vatandaşlar da çeşitli kitap, gazete dergi okumasına devam etmişlerdir. Bu iki ay zarfında kitap, gazete, dergi okuyanların sayısı 560 a balig olmuştur.

SOSYAL YARDIMI

Bu iki ay zarfında 14 hastanın reçeteleri evimizce yaptırılmış ve iki hastaya rotgen filimi alınmıştır. Üç fakir vatandaşa nakdi yardım yapılmış ve hastahaneye yatırılan 11 vatandaşın sıhhi durumlarına alâka gösterilmiş ve altı vatandaşın işleri takip edilmiştir 4 gencede iş temini suretile sosyal yardımda bulunulmuştur.

Şapka inkilâbımız

Bağtarafı Sa. 20 de

mediği o devirde yaşamış olanlar şimdi bize pek garip gelen hikâyelerde anlatırlar.

Bunlar inkilâbın kendine has hoş taraflarıdır.

Şapka iktisası hakkında ki kanun 25 Kasım 1925 te çıkmıştır. Fakat kanunun çıktığı tarihte memleket bu yeni serpuşu çoktan benimsemiş ve kullanmağa çalışmış bulunuyordu.

(Ulus)

Bugün çıkmakta olan Halkevi dergilerinin listesi

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde bir çıktığı
Taşpınar	Gaziantep	2 ayda bir
Çorumlu	Çorum	ayda bir
Doğuş	Kars	ayda bir
Erciyeş	Kayseri	onbeş günde bir
Fikirler	İzmir	iki ayda bir
Gediz	Manisa	onbeş günde bir
Görüşler	Adana	ayda bir
Halkevi	Eskişehir	ayda bir
İnaç	Denizli	ayda bir
İnan	Trabzon	ayda bir
Karadağ	Diyarbakır	ayda bir
Karacemur	Zonguldak	ayda bir
Kaynak	Bahçeşir	onbeş günde bir
Konya	Konya	ayda bir
Ondokuzmayıs	Samsun	onbeş günde bir
Taşpınar	Afyon	ayda bir
Türk Akdeniz	Antalya	ayda bir
Ün	İsparta	ayda bir
Uludağ	Bursa	ayda bir
Yeni Türk	Eminönü	ayda bir
Halk bilgisi	Eminönü	ayda bir
haberleri		ayda bir

Basıldığı yer :
İstikbal Basımevi—Trabzon